

Betrokken boer basis voor succesvol weidevogelbeheer

- SINDS JAREN ZEVENTIG 75% MINDER GRUTTO'S
- VOLDOENDE AREAAL MET WISSELENDE GRASHOOGTES
- ZOEKEN NAAR SAMENHANG TUSSEN ECOLOGIE EN ECONOMIE

Door Tineke Hoekstra

Weidevogelbescherming is vaak een moeizaam verhaal. Maar het is niet alleen maar kommer en kwel. Er zijn wel degelijk succesverhalen. De succesfactoren worden ook steeds duidelijker.

Nestbescherming, uitgestelde maaidatum, kruidrijk grasland, rustperiodes, voorveiden en plasdras; ieder jaar nemen agrarische collectieven samen met boeren weer een scala aan maatregelen om de weidevogels een veilige broedplek te bieden. Desondanks zijn we sinds de jaren zeventig 75% van alle Nederlandse grutto's kwijtgeraakt. Er zijn er nog minder dan 30.000 over.

Het zijn dramatische cijfers. Toch zijn er ook gebieden waar de weidevogels het goed doen en waar agrarische collectieven zelfs kleine plusjes noteren voor de grutto. Dankzij de gebiedsgerichte aanpak van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb), zeggen ze. Maar de collectieven roemen ook de langdurige, intensieve samenwerking en betrokkenheid van boeren.

Boerderij sprak met vier gebiedscoördinatoren over hun succes. Deze coördinatoren zijn degenen die afspraken maken met betrokken boeren over het natuurbeheer.

Volgens veldcoördinator René Faber van het collectief Rijn Vecht en Venen (RVV) Utrecht West is het succes in zijn gebied zeker te danken aan de inzet van de agrariers. Daarnaast zit het hem in de mix van beheerpakketten en inrichtingsmaatregelen – liefst op grote schaal. Faber: "Hoe robuuster je beheer, hoe groter de kans op succes. Denk aan plasdras, voorveiden, extensief beweiden, kruidrijk grasland en uitgestelde maaidatum, et cetera." Op een kwart van de ruim 2.900 hectare ligt zwaar beheer.

Vogeltellingen

Door de jarenlange vogeltellingen van het aantal broedparen weet Faber precies waar de vogels zitten en kan hij gericht een optimale biotoop creëren voor de weidevogels. Verder probeert het RVV het landschap open te houden, zodat predatoren zich niet in bomen en bosjes kunnen verschuilen.

Faber: "We zoeken samen met de boeren – in zijn gebied doen 170 veehouders aan weidevogelbeheer – naar een samenhang tussen ecologie en economie: hoe past het in de bedrijfsvoering en hoe profiteren de vogels daar optimaal van? We zoeken continu naar een evenwicht."

Gebiedscoördinator Tessa Hoogeveen van het collectief Water Land en Dijken Midden Noord-Holland – met 500 boeren 6.200 hectare in beheer – heeft extra geld om in te ▶

Een 'feestje' voor de weidevogels. Plasdras van melkveehouder Paul Schmidt aan de Kadijk in de polder Bergambacht-Oost. Schmidt heeft bijna het hele perceel van 0,7 hectare onder water gezet voor de weidevogels. Het ligt tussen kruidenrijke graslanden en percelen met extensief beweiden.

FOTO: ROEL DANKSTRA/BOEIERIJ

spelen op actuele situaties in het veld. "Wij hebben extra potjes vanuit de 'niet productieve investeringen' (NPI) en de compensatie Markermeerdijk voor boeren die bijvoorbeeld kruidenrijk grasland of een plasdras willen aanleggen. Daarmee verlagen we voor hen de kosten."

Ook Mark Kuiper van het collectief Noord-Holland Zuid – met 170 boeren en 2.200 hectare in beheer – heeft financiële ruimte om last minute afspraken te maken en de meeste boeren werken daaraan mee.

Zonering in de polder

Kuiper wijst daarnaast op de positieve rol van natuurgebieden in zijn gebied. Zo ligt midden in de polder Ronde Hoep nabij Ouderkerk aan de Amstel een natuurreservaat met daaromheen zware pakketten als kruidenrijk grasland, plasdras en uitgestelde maaidatum en daar weer omheen een stuk bemest grasland dat tot begin mei wordt beweid en gemaaid. Zodat de boeren ook hun brood kunnen verdienen. Kuiper: "Zonering in de polder – waarbij de boeren het reservaat beheeren. Economie en ecologie gaan hier goed samen."

De drie collectieven zijn voorstander van beheer op grotere oppervlaktes – 100 tot 200 hectare aaneengesloten vochtig en traag (niet te veel mest) groeiend grasland met veel structuur, met daarop een pakket van kruidenrijk grasland in combinatie met voorweiden en een rustperiode. Alleen gebiedscoördinator Mariëlle Oudenes van het Agrarisch Collectief Krimpenerwaard (ACK) relativiseert het succes van schaalgroottes. Het collectief in Zuid-Holland beheert met 120 agrariërs 1.550 hectare.

FOTO: HEDDIE OOSTERHOUT/ACK

Oudenes: "Gebieden van 150 tot 250 hectare kunnen een superleeftijdgebied vormen voor veel broedparen. Natuurlijk snap ik dat er wens zijn voor gebieden van 1.000 hectare, met 500 hectare zwaar beheerd darin, maar dan zou toch het verdienmodel (=inkomststreefing) anders geregeld moeten worden."

Moziekbeheer niet meer de heilige graal

Moziekbeheer was lange tijd de heilige graal, maar dat ligt inmiddels anders en de meningen van de vier zijn verdeeld. Het ACK werkt ertoe, waarbij het Oudenes vooral gaat om de combinaties van beheer die zorgen voor een variatie van de biotoop. "Rust voor het broeden, plasdras om te foerageren, (extensief) beweide stukken

FOTO: HEDDIE OOSTERHOUT/ACK

En legsel van de grutto. Het is nog niet compleet, meestal broedt een grutto op een nest met drie of vier eieren,

voor gezinnen met kuikens, kruidenrijk en extensief gebruikt grasland, toepassen van ruige mest", aldus Oudenes. Kuiper is er niet van: "Moziekbeheer werkt alleen op grote schaal (>25 hectare aaneengesloten) in de combinatie met kruidenrijk grasland en extensief weiden en voorweiden."

Hoogeven probeert er wel op te sturen. "Iedere vogelsoort heeft zo zijn voorkeuren, dus combineren wij zoveel mogelijk beheer." Faber zoomt in zijn gebied vooral in op combinaties met beweiding; voorweiden met een rustperiode, extensief beweiden of laat maaien en beweiding. "Het groeiseizoen is veel langer geworden. Het is moeilijk om het gras in toom te houden. Je voelt aan dat bij de boeren de handen jeuken als er een dik gewas ligt. Dat maakt het lastig. Dus moet je voldoende areaal hebben met wisselende grashoogtes, zodat de gruttogezinnen uit het lange gras weg kunnen."

Kuiper: "Je moet wel ruim in je land zitten en het moet passen in de bedrijfsvoering. Het is niet een beetje fraai ... een beslissing die je neemt op een achternaamiddag."

Reservaten nodig?

Met de vraag of de weidevogels niet beter af zijn in natuurreservaten – zonder inmenging van de landbouw – ligt de knuppel in het hoenderhok. "Echt oneens", reageert Oudenes. Ook in de reservaatgebieden is het volgens haar moeilijk om kuikens groot te krijgen. Bovendien is de weidevogelpopulatie juist ontstaan door de landbouw in de jaren vijftig en zestig en zijn de boeren ermee verbonden – al moet het wel in extensieve vorm, denkt ze. "Als we een goed verdienmodel kunnen organiseren, zijn er echt veel boeren die met liefde minder koeien gaan melken en meer weidevogels gaan produ-

Gebiedscoördinator Mariëlle Oudenes van het Agrarisch Collectief Krimpenerwaard monitort de plasdras van melkveehouder Paul Schmidt aan de Kadijk in polder Bergambacht-Oost. Een ideale plek voor de weidevogels die er naar hartelust kunnen utrutsen en foerageren.

Hightech in weidevogelbeheer

Al een aantal jaren zetten de collectieven drones in voor weidevogelbescherming. Het collectief van Oudenes was een van de eersten die ermee ging werken. Ze is enthousiast over de inzet van innovatieve techniek en software: "Drones ondersteunen ons in de monitoring van de weidevogels, waardoor we maatwerk kunnen leveren."

Hoogeven is er blij mee en gebruikt de drone vooral om nesten te lokaliseren. Faber spreekt van een 'kuikendrone' – want spoort er vooral kuikens mee op.

FOTO: HEDDIE OOSTERHOUT/ACK

En 'weidevoldrone'. Piloten van het Agrarisch Collectief Krimpenerwaard vliegen al een aantal jaren met drones om eieren en kuikens op te sporen. Zo heeft de hightech zijn intrede gedaan in het weidevogelbeheer.

ceren." Kuiper genuanceerd: "Het is zeker geen garantie op succes. Alles valt of staat met een harmonieuze samenwerking en deskundige monitoring en aansturing. In principe is de route via ANL economisch te verkiezen boven de kostbare en weinig productieve route via een reservaat."

Hoogeven: "In reservaten is het misschien makkelijker, maar dat betekent niet dat het buiten de reservaten niet kan. Door de inzet van boeren lukt het op heel veel plekken wel om de weidevogels te beschermen. Er zijn echt genoeg succesverhalen te vertellen." ■

FOTO: HEDDIE OOSTERHOUT/ACK

De stand van de grutto gaat nog steeds achteruit in aantal, volgens de Vogelbescherming met 5% per jaar. Nederland telt rond 30.000 broedparen, dat is 90% van de populatie van Noordwest-Europa.

Plasdras succesformule

Plasdras is een succesfactor, dat is duidelijk. De toename van vochtige graslanden is wat de gebiedscoördinatoren betreft een van de sleutelsten tot het succes. Een vochtige bodem is ideaal voor de vogels om voedsel te vinden. Greppelplasdras bij voorbeeld – hoog slootwaterpeil met daarbij op sommige percelen weinig bemesting (ruige mest) of soms helemaal niet. Kuiper: "In combinatie met kruidenrijkgrasland heb je een optimale situatie voor de grutto, maar ook voor de tureluur en Kievit."

Volgens hem kan het nog beter worden ingezet in grotere permanente oppervlaktes, want het is waardevol als rustgebied in het vroege voorjaar, maar ook voor de vliegvlugge jonge grutto's in juni en juli. Ook in de Krimpenerwaard legt Oudenes steeds meer hectare vochtig land aan. Vernatten werkt hier echt super. In ons veenweidegebied is een integraal hoger waterpeil niet noodzakelijk, want de drooglegging

FOTO: HEDDIE OOSTERHOUT/ACK

De plasdras van 0,5 hectare van melkveehouder Paul Schmidt wordt door middel van een inlaatbuis en zonnepanelen onderwater gezet en vochtig gehouden zodat de weidevogels er kunnen utrutsen en voedsel kunnen vinden.

is al gering (30-50 centimeter) en het gebied is dus al zeer aantrekkelijk voor weidevogels. Wel kijken we op slootniveau naar een hoog waterpeil: plaatselijk vernatten." Ook de collectieven Rijn Vecht en Venen en Water Land en Dijken hebben er de laatste jaren fors in geïnvesteerd.